

I. Grgić, Ž. Čorak, M. Čale, L. Paljetak: Prevodiocima: sonetni triptih

Preživjela je danas podjela na lingvističko i književnoznanstveno proučavanje prijevoda i prevođenja; objedinili su ih krovni pojmovi kao što je pojam žanra i promatranje njegova premještanja na vremenskoj osi; zamijenile su ih discipline koje se i same često preklapaju ili presijecaju, pa i neosviješteno i nesuvremeno bore za prevlast, a nazivaju se kritika prijevoda, povijest prevođenja, poetika prevođenja, traduktologija, te napokon teorija prevođenja (koja se, međutim, iz donekle razumljiva, ali ne i posve opravdivog straha od nerazmrsivosti mreže problema u koju svako malo upadaju sve ostale, a u naše vrijeme pogotovo ona *tout court*, rado bar imenom izbjegava, pa mnogi autori više vole u nju samo povremeno). S druge strane, snaga kojom se prevođenje nadalo kao topos egzistencijalnog stanja, a pojedini prijevodi kao njegovi amblemi, plodno je djelovala na izvantraduktološka promišljanja o kulturi uopće kao preispisivanju, to jest raznim kulturama kao raznim prijevodima (što nemaju uvijek isti položaj u ontološkoj hijerarhiji) poviješću zametenog Ur-znaka.

Valja očekivati da će biti još područja koja će se otvoriti prema traduktologiji - filozofija jezika, poglavito filozofska semantika, mogla bi probiti put iz nekih slijepih ulica u kojima se osjećaju zarobljenima mnogi traduktolozi, a napose oni čija je refleksija o prevođenju započela tijekom same prevodilačke prakse, pa se, katkada *malgré eux*, nastavila onkraj nje. Tom promišljanju često je, osobito pri prevođenju starijih književnih tekstova, korijen u odluci o tome valja li ići u potragu za autorima i djelima u književnosti odredišta koji autoru i djelu književnosti ishodišta odgovaraju shodno književnopovijesnim razdiobama, te time eventualno poduzeti posao koji je, pod krinkom re-konstrukcije, zapravo prva konstrukcija dotada nepostojećeg jezika što će naknadno tekstu odredišta priskrbiti povijesnu patinu izvornika (te stoga zapravo biti neka vrsta apokrifa), ili naprotiv, aktualizirati tekst, povlačeći ga u sinkroniju s tekstovima koji mu nisu nužno povijesno bliski - riječju, prevesti ga (što je opet druga vrsta apokrifa). Iako se te dvije opcije u stvarnosti rijetko kristaliziraju u čistom stanju, pa je većina prijevoda plod njihove međusobne kontaminacije (jer ni jedna ni druga nisu nužno naivne i prostodušne ni nesnošljive i dogmatične), načelno one proizlaze iz dvaju suprotstavljenih doživljaja književnosti - prva iz spremnosti na dragovoljno podaništvo u odnosu na napisanu stranicu i vjere u književno djelo kao umjetnički predmet, druga iz osjetljivosti na povijesnu premjestivost središta i pragmatičke vjere u uporabivost tekstova. Nadalje, prva će opcija, pojednostavnimo li malo, ponajprije značiti preispisivanje ishodišnog teksta koje se nastoji projicirati prema neprežaljenom čitanju, druga će pak nagoniti na naprestano preiščitavanje koje sebe podastire kao uvjetnu hermeneutičku izvedenicu uvijek novih jednadžbi tipa: suvremeno čitanje = suvremeni prijevod.

Neću, ovom prigodom, nabačene postavke potkrepljivati primjerima. U obliku koji slijedi nalaze se tekstovi koji teže i jednom i drugom naznačenom polu. Mnogi se od njih čvrsto drže (ili možda ne?). Kada, međutim, u kritički diskurs prestanu vjerovati, mijenjaju registar, pa podastiru istrzana svjedočenja, u natuknicama i/ili u metaforama, postajući traduktološka ispovijest, autobiografična teorija. O dobrovoljnom robovanju zadanim koordinatama, o samobičevalačkom nagonu koji mora biti urođen svakom prevodiocu dovoljno govori to što su se dvije autorice i jedan autor, pišući o prevođenju, odlučili samovoljno sputati metričkim uzama soneta.

Da sam predmet bježi, to i predobra zna svatko tko je o književnom prevođenju ikada pokušao nešto reći. Ali danas se ipak nužnim čini namjerno preinačiti jednu poznatu izreku, pa misliti: O onome o čemu se ne može ništa reći, valja barem govoriti.

Iva Grgić

Željka Čorak: Pismo mladom prevodiocu

Ako užitak u tekstu otplatit

Prihvatiš, punu priznajući cijenu,

Tuđe ćeš nadahnuće svojim pratit,

Dat sjeni tijelo, ili tijelu sjenu.

Štujući glas ti glasom ćeš uzvratit,

U klasje mnogoglasja spremno skrenut,

Repata zvijezda brašno će ti zlatit

I mesti pljevu kada žbice krenu:

Jer se u mlinu dvaput zbori, često

Tamo ćeš imat povlašteno mjesto,

Iz žrvnja, jaza nadat ćeš se tekstu.

Haribda više držeć, Scila niže,

Ti jednu drugoj privesti ćeš bliže

Sâm pjevajući i kvartu i sekstu.

(And not the last, but, may I say, the next to.)

Luko Paljetak: Upute mladom prevoditelju

*Uvuci se u tuđu kožu, sobu,
spavaću ili radnu, budi vraški
radoznao, u prostoru i dobu
davnom, sa stranog jezika na naški
prenosi zrnca smisla (tako čine
i ljubavnici jer i oni jesu
Prevoditelji), gutaj nove sline
zbog starih ushićenja, u svom bijesu,
pravednom, vrlog meštra pravom znanju
pouči, on se neće ljutiti, sklon je
šutnji, nek bude zahvalan ti, vezom
povezani ste tajnom: njemu manju
priznahu slavu, tebi plaću, on je
Englez, ti možeš praviti se Englezom.*

Morana Čale: Prevoditeljici vezanog stiha

Prevoditeljsko žednih, nemoj žedna

duševni mir si kvarit niti, srokom

opsjednuta, kud on okom ti skokom

ko ja se stvarat, odviše si vrijedna.

Inkubacijom pusti da se jedna

po jedna složi rima, taj srok o kom

već gore rekoh; prisilit ga šokom

ovako možeš, al strofa bit će bijedna.

Loš ću ti uzor pružit: ta dva para

obgrljenih i izmjeničnih neka

opomenu tvoj ukus kako čara

nema nategnut sonet. No tko čeka

ideal bogomdan, snađe ga stara

dob sred teksta. Gle, ipak ima lijeka.

Ovaj uvodni tekst i sonetni triptih stoje na početku tematskog bloka koji je objavljen u časopisu Kolo 1998. godine. U njemu dalje slijede tekstovi:

Višnja Machiedo: Prizivajući svetog Jeronima

Valéry Larbaud: Prevoditeljeve vage (prevela V. Machiedo)

Višnja Machiedo: Nekoliko usputnih (pri) misli o književnom prevođenju

Tonko Maroević: Veza po vezanosti. Prevođenje u strofi, stihu, sroku (poput) izvornika

Mladen Machiedo: Konsonantizam, arhaizmi i neologizmi - kao problemi pjesničkog prevođenja (Izvorno na talijanskom, na hrvatski prevela Ita Kovač)

Morana Čale: Narcisova samosvijest

Sead Muhamedagić: Bez glazbe ne ide!. Prepjevanje uglazbljene poezije

Mirko Tomasović: Poželjne ženske rime (Prepjevni primjer iz Kanconijera)

Zvonimir Mrkonjić: Iluminacije iliti obrnuti Babilon

Neven Jovanović: Peta i potiljak - susreti klasične filologije s prevođenjem

Tatjana Jukić: Prevesti povijesni eho - Jane Austen

Iva Grgić: Neposlušni autor - odčitavanje poetike u gramatici i što s time u prijevodu

Giga Gračan: Lokalizacija kao prevodilačka metodologija (Ničija zemlja Harolda Pintera u prijevodu Antuna Šoljana)

Bude li moguće, nastojat ćemo u ovu arhivu uvrstiti i te tekstove. U međuvremenu zainteresirane upućujemo na Kolo, Godište VIII, br. 3, jesen 1998.

(iz časopisa Kolo, br. 3, jesen 1998.)